

قیام میرزا کوچک خان جنگلی

در جریان نهضت جنگل به رهبری میرزا کوچک خان، نیروهای ارتش سرخ روسیه به بندر انزلی وارد شدند. میرزا احمد خان، حاکم رشت، میرزا را برای به دست گرفتن زمام امور، به رشت فراخواند. میرزا نیز پذیرفت و در ۱۴ خرداد ۱۲۹۹ ش، وارد این شهر شد. دو روز بعد، وی حکومت موقت انقلابی و شورای نظامی انقلاب را در گیلان تشکیل داد و حکومت جمهوری را اعلام کرد. حرکت صددرصد اسلامی ایرانی او در واقع یک نمونه‌ای کوچک از نظام اسلامی را با صبغه دینی و مردمی در گیلان پدید آورد. در اعلامیه‌ای که جمهوری را مطرح ساخت اصول انقلاب سرخ گیلان بیان شده بود: «جمعیت انقلاب سرخ ایران، اصول سلطنت را ملغی کرده، جمهوری را رسماً اعلان می‌نماید؛ حکومت موقت جمهوری، حفاظت جان و مال عموم اهالی را به عهده می‌گیرد؛ هر نوع معاهده و قراردادی که به ضرر ایران، قدیماً و جدیداً با هر دولتی شده، لغو و باطل می‌شناسد؛ حکومت موقت جمهوری، همه اقوام بشر را یکی دانسته، تساوی حقوق درباره آنان قائل و حفظ شعائر اسلامی را از فرایض می‌داند.» این جمهوری بر اثر درگیری‌های شدید و مداوم با حکومت مرکزی دیری نپایید و با شهادت میرزا در ۱۱ آذر ۱۳۰۰، فروپاشید.

